

Počas stáročí stáli vždy v blízkosti svojich duchovných otcov. Boli ochotní prísť aj vtedy, keď sa iným nechcelo. Často v búrkach, chumelici či páľavách. Premáhali svoju únavu, aby mohli slúžiť. Reč je o miništrantoch, kostolníkoch a organistoch. Bez nich by bola služba kňazov náročnejšia a bohoslužby „chudobnejšie“. Pre veriacich je účasť na svätých omšiach, pobožnostiach a slávnostiach otázkou hodiny, či dvoch, pre nich podstatne viac. Dvere kostolov, sakristií či chórov sa otvárajú oveľa skôr a zatvárajú neskôr. V prievidszkej farnosti pôsobilo počas stáročí množstvo takýchto ochotných duší, no dnes je už väčšina z nich dávno zabudnutá. Spomeňme si dnes aspoň na niektorých, ktorí nejaký čas slúžili, i slúžia, v našom meste.

Ich povolaním je slúžiť

Už viac ako 40 rokov „pohládza“ klávesy organu v piaristickom kostole Najsvätejšej Trojice v Prievidzi Alica Karpišová, pochádzajúca z ôsmich detí. Po absolvovaní bratislavského konzervatória v roku 1968 začala hrať na organe vo svojom rodnom Hlohovci. Keď sa vydala a narodili sa jej prví dvaja synovia, presťahovala sa do Prievidze, kde si v blízkosti piaristického kostola postavili s manželom rodinný dom. Toto miesto bolo akoby predurčené k jej povolaniu organistky. Do kostola to mala „na skok“. V piaristickom kostole začala hrať na Vianoce 1974 počas pôsobenia redemptoristu pátra Jozefa Bednárika. Páter Bednárík tu pôsobil ako správca kostola, pretože rehole boli zrušené a piaristi internovaní v iných „kláštoroch“. V tom čase bývali sväté omše počas týždňa len večer. Po nežnej revolúcii pokračovala pani Alica vo svojom učiteľskom povolaní na miestnej základnej umeleckej škole. Učila hru na klavíri a neskôr na organe. Keď sa v roku 1990 vrátili do prievidszského piaristického kolégia pátri, zaviedli aj ranné sväté omše. Pani Alica pokračuje v „organovaní“ neúnavne až do dnešných dní. Spomína si aj na organistov, ktorí jej počas pôsobenia vypomáhali: Mária Fejfarová, Monika Siváková, Alžbeta Karpišová, Blanka Vrtelová, no hlavne Marián Kvet, ktorý tu hrával viac ako 20 rokov.

Pani Alica používa pri speve, ako iní organisti, Jednotný katolícky spevník a pri hre rôzne organové prelúdiá, najmä od majstra Bacha. Hlavnou zásadou

organistu je: „*Kňaz nemôže zle spievať, len organista zle hrať*“. Organista sa teda snaží chytiť tón, v ktorom kňaz spieva. To pravdaže prináša aj humorné momenty. Bez tých sa však ani taká vážna udalosť, akou je bohoslužba, nezaobíde. Pani Alice si tiež zaspomínala na niektoré príhody. Počas pôsobenia pátra Bednárika organisti nepoužívali mikrofón, lebo chcel, aby vyznel ich prirodzený hlas. Vychádzal pri tom asi z toho, že organistom je muž, ktorý svojim silným hlasom všetko prekričí. No hlas pani Alice bol však jemný a pri takomto speve veľmi trpel. Až Vladimír Farkaš, nový správca piaristického kostola, hneď po svojom príchode zaviedol mikrofón.

Keďže sa v tesnej blízkosti organistu nachádzali počas bohoslužieb pravidelne ľudia, aj tieto situácie prinášali rôzne momenty. Počas svätej omše vzal nejaký muž pani Alici tašku. Ona sa tak zľakla, že hlasno vykrikla. Vtedajší kostolník pán Ján Fejfar to počul a vybehol zo sakristie pred východ z kostola. Dotyčný odhodil v strachu tašku a z kostola ušiel. Počas veľkej opravy organu v 80. rokoch bol hrací organový stôl posunutý do dnešnej polohy, aby organista videl na kňaza, oltár a ľudí na chóre. Takto sa malo predísť skutkom, akým bol spomínaný čin.

Humorné sú spomienky, keď kňazi použili mikrofón aj na vyjadrenie toho, čo s bohoslužbou či pobožnosťou nesúviselo. Ako začala pani Alice hrať, jeden z pátrov ju prerušil a povedal – „Alicka, teraz nie“. Poslušne prestala hrať, no neskôr zistila, že pieseň, ktorú hrala, zahrala správne. Iný páter ju zas počas litánií, ktoré bývali v nedeľu poobede oslovil nereálnou požiadavkou – „Alicka, znotujte mi toto“. Keďže splnenie tohto rozkazu nebolo možné, pani Alice pohotovo zareagovala a z kancionála zahrala nejakú pieseň. Na obdobie, keď u piaristov pôsobil páter Bednárik, si spomína aj Alicin syn Martin. Keď vraj zahrala jeho mama odpoveď falošne, páter sa smerom k chóru pozrel zamračene spod jeho hrubých okuliarov.

Počas väčších sviatkov trvajú bohoslužby dlhšie a s tým je spojené aj väčšie množstvo piesní. Je zvykom, že si vypomáhajú dvaja organisti. Niekedy však takáto výpomoc prináša aj nedorozumenia. Takýmto obdobím býva každoročne veľkonočné Trojdnie. Počas neho sa raz pani Alice nevedela dohodnúť so svojou dcérou Alžbetou, akú pieseň budú hrať. Pani Alice sa tak začala smiať, že nebola schopná ani hrať, ani spievať. Zachránila ju dcéra, ktorá si zachovala „chladnú hlavu“ a spev aj hru dokončila.

Úsmevné príhody ukončíme vianočným obdobím. Počas jedného štedrého dňa, tesne pred svätou omšou, boli miništranti, ako obyčajne, zoradení v rade a čakali na pokyn pátra, aby mohli zazvoniť na svätú omšu. Do toho

však začala pani Alica hrať úvodnú pieseň. Jej syn Martin k tomu poznamenal, že mama asi chcela mať Vianoce rýchlejšie. Pani organistke želáme, aby ju inšpirácia, ochota slúžiť a humor naďalej neopúšťali.

Na miništrovanie si spomína, vtedy osemročný, Pavol Schmidt. – *Do Prievidze sme sa prisťahovali na jar 1988. Keďže moja mama prežila v tomto meste svoje detstvo, cez jej známych som sa dostal do sakristie piaristického kostola a stal sa zo mňa miništrant. Pri mojom prvom miništrovaní sme sa obliekali na dlhej chodbe, vedúcej do sakristie. Až tesne pred začiatkom svätej omše sme vošli do sakristie, odkiaľ sme po zazvonení vykročili pred oltár, akoby na javisko. Miništrovať som začal ešte pred návratom piaristov do ich domovského kláštora, keď bol správcom kostola Vladimír Farkaš. V roku 1990 sa piaristi vrátili a začalo nové obdobie. Počas najväčších sviatkov nás bývalo viac ako 50. U piaristov bolo naše oblečenie vždy pestré. Skladalo sa zo sukne, košele a goliera. Páčilo sa mi, že sa ich farba menila podľa liturgického obdobia či sviatku. Bežne sme nosili zelenú farbu, počas spomienky na mučeníkov červenú, v pôstnom a adventnom období fialovú a počas slávností bielu, čiernu len občas. Dvaja hlavní miništranti, najbližšie k pátrovi, nosili v nedeľu biele alby, dvaja s kadidlom mali špeciálne hrubé tuniky so zvislým pásom. Ďalšími úkonmi bolo držanie omšových kníh, otáčanie strán misála, zvonenie počas pozdvihovania a služba pri oltári – prinášanie hostií, vody a vína, „umývanie a utieranie“ rúk kňaza, čítanie prvého, druhého čítania a spoločných modlitieb, držanie sviec, patény, či križa a iné. Miništrovanie nemalo byť zábavou, ale radostnou a dôstojnou službou. To však neznamená, že ich obchádzali rôzne, často humorné situácie, keď napríklad sukňa, ktorá sa šnurovala, povolila v najnevhodnejšej chvíli. Zrazu stál miništrant so sukňou na členkoch aj bez toho, aby si to všimol. Boli aj „neposlušné“ sviečky, ktoré buď nechceli horieť alebo naopak, horeli až veľmi dobre a stalo sa, že plamienok sem-tam opálil obočie či ofinku. Takmer do popuku bolo, keď miništrant zakopol o schod a sviečka so svietnikom skončila s veľkým hrmotom na zemi. Počas Zeleného štvrtku umýva kňaz nohy veriacim, tu miništrantom. Prekvapením pre pátra bolo, keď si malý miništrant vyzul topánku, vyhrnul nohavicu a zistil, že má oblečené pančuchy. Aj takéto situácie prináša na prvý pohľad vážne a dôstojné poslanie akým je miništrovanie.*

– *K opakovaným silným zážitkom patrilo miništrovanie, spomína si Ján Vingárik (1986). Pri ňom sme sa naučili pokore a vnímať krásu duchovna, pretože detská myseľ, ktorú dovtedy zamestnávali predovšetkým hry, sa odrazu stala súčasťou čohosi veľkého. Keď som predtým ako roztopašný*

chlapec sledoval starších miništrantov, podvedome som obdivoval disciplínu s akou pristupovali k zverenej úlohe. Pri liturgických úkonoch boli s kňazom ako jedno a bázeň vyžarovala z každého ich pohybu. Akoby mávnutím čarovného prútika som zrazu stál na ich mieste, rovnako poslušný a sústredený. Páter Ján mi dal jedného dňa dôveru, ktorá dokáže viac, ako stovky výchovných slov, no pribežne ma ďalej vychovávali aj rýchlovravný páter Pavol a tichý páter Alois. Zodpovedná úloha nútila spočiatku strémované dieťa koncentrovať sa na poradie jednotlivých činností. Neskôr som, už ako zbehlý miništrant, začal vo voľných chvíľach dvíhať hlavu k nádherným nebesám namalovaným na vysočiznom strope. Spolu s jedinečnou akustikou vyvoľávali vo mne pocit výnimočnosti a nadčasovosti tohto miesta.

So svojimi spomienkami sa podelila aj kostolníčka Jarmila Vrtelová, pochádzajúca z Moravy. *Ako 20-ročná som sa vydala na Slovensko. O práci kostolníčky sa mi ani nespínalo. Keď odišli Fejčárovci, tak pol roka to nerobil nikto. Do kostola som chodila každý deň a videla som, ako si páter Pavol musí všetko robiť sám, tak som mu ponúkla, že mu v tom pomôžem. Oficiálne som v tejto funkcii od 2. mája 2004. Teraz sme spolu s Marienkou Hudecovou, ktorá sa pridala od augusta 2004. Do našej povinnosti spadá otváranie kostola, príprava na omšu, potom všetko upratať a zamknúť kostol. Občas periem vreckovky, a ak treba i rúcho.*

Rozdiel v práci v bežnom dni a počas sviatkov je len v tom, že cez sviatky je viac roboty, takmer týždenné veľké upratovanie. Bežne odchádzam z domu do kostola o pol šiestej ráno a vraciam sa okolo ôsmej. Pri večernej službe odchádzam z domu o piatej a vraciam sa okolo ôsmej. Za svojho pôsobenia som pracovala so siedmimi pátrami, boli to: Vojtech David, Pavol Kollár, Tomáš Huďa, Juraj Ďurmek, Ján Hríb, Marek Kotras a Michal Palúch.

Veselých príhod má J. Vrtelová viac, ale všetky boli spojené viac-menej s pádmami. Raz sa pošmykla na koberci a spadla aj so svietnikmi. Úsmevne si to zdôvodňovala tak, že ju pánboh potrestal za to, že si pred oltárom nepokľakla. Inokedy sa „skydala“ po schodoch do krypty, keď zle stupila na posledný schod, alebo keď za šera v Božom hrobe zakopla o uložené koberce. Našťastie si nikdy nič nezlomila, len si poriadne pobúchala celé telo, no najviac si to odniesli kolená. Spomína si aj na pád ťažkého železného lustra v Božom hrobe počas veľkého upratovania. Aké to bolo šťastie, že luster nikoho nezranil, ani deti, ktoré tam často chodievajú. Alebo na krádež malého anjelika, ale tento príbeh už Prievidžania iste poznajú.

Pozbieral a spracoval Pavol Schmidt (1980)